

IQ-maatregel

De toegang tot de AWBZ wordt beperkt. Mensen met een IQ tussen 70 en 85 komen niet meer in aanmerking voor AWBZ-zorg op de grondslag 'Verstandelijk Gehandicapt'.

Achtergrond

Het beroep op AWBZ-zorg door mensen met een verstandelijke beperking is de afgelopen jaren fors gestegen (gemiddeld 9% per jaar). De IQ-maatregel is bedoeld om het gebruik te beperken. Momenteel hebben mensen met een IQ tot 70 en personen met een IQ tussen 70 en 85 *met bijkomende problematiek* recht op zorg uit de AWBZ. De bijkomende problematiek wordt meestal veroorzaakt door een beperkt sociaal aanpassingsvermogen dat zich vaak uit in gedragsstoornissen. Deze groep is kwetsbaar en vatbaar voor o.a. schooluitval, crimineel gedrag, schulden en drugsgebruik. Ook overschatten deze mensen zichzelf vaak en vragen ze niet snel om hulp.

Ingang van de maatregel

De maatregel zou oorspronkelijk op 1 januari 2012 ingaan, maar dat is uitgesteld. De betrouwbaarheid van IQ-tests is namelijk beperkt en bovendien zegt het IQ weinig over de ernst van problemen en de bijbehorende ondersteuningsbehoefte. Die behoefte hangt veel meer af van chronische beperkingen in de sociale redzaamheid, leerproblemen en of gedragsproblemen. De problematiek wordt verder verkend voordat de maatregel definitief van kracht wordt (naar verwachting per 1 januari 2013).

Gebruik AWBZ-zorg

In de AWBZ maken mensen met een licht verstandelijke handicap gebruik van vrijwel alle vormen van zorg:

- **Persoonlijke verzorging** voor hulp bij medicijngebruik, wassen en hygiëne;
- **Begeleiding** voor hulp bij het organiseren van praktische zaken in het dagelijks leven (zoals financiën en eten koken), structureren van het dagelijks leven, dagbesteding);
- **Verblijf in een instelling** bijvoorbeeld in een (gesloten) jeugdzorgorganisatie;
- **Behandeling** ter verbetering van vaardigheden of gedrag (bijvoorbeeld leren omgaan met woedeaanvallen);
- **Kortdurend verblijf** voor logeren in een instelling .

Ondersteuning wordt geboden door jeugdzorginstellingen, thuiszorgorganisaties, regionale instellingen voor beschermd wonen, reguliere en particuliere instellingen voor begeleid zelfstandig wonen, scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, organisaties voor buitenschoolse opvang voor kinderen met een handicap, orthopedagogische expertise en behandelcentra, verslavingszorg, GGZ-instellingen en daarbij behorende dagactiviteitencentra, zorgboerderijen, logeerhuizen, instelling voor dagbesteding, Fokus-woonprojecten en particuliere ondersteuners (vaak gefinancierd vanuit een persoonsgebonden budget).

Aantal in Overijssel

In Overijssel hebben ongeveer 12.000 mensen AWBZ-zorg met een verstandelijke beperking als belangrijkste grondslag. Het is onbekend hoeveel mensen daarvan een IQ hebben tussen 70 en 85.

Kosten en verwachte besparing

Het is nog onduidelijk hoe de hulp aan mensen met een verstandelijke beperking en gedragsproblemen gaat worden opgevangen en hoeveel geld daarvoor beschikbaar is. Een belangrijke rol is ieder geval weggelegd worden voor gemeenten (Wmo) en de jeugdzorg. Hiervoor wordt extra geld gereserveerd. De maatregel moet leiden tot structureel €250 miljoen minder aan AWBZ-uitgaven.

Voorbeelden

Er wordt onderscheid gemaakt tussen:

1. Mensen met begeleiding en hulp bij structurering van het dagelijks leven
2. Mensen met intensieve behandeling en begeleiding

Joep is een erg muzikale jongen, het liefst zou hij de hele dag bezig zijn met muziek en eigen composities maken. Hij is zwakbegaafd en heeft een autistische stoornis. Daardoor heeft hij veel problemen in het dagelijks leven. Sinds ongeveer een jaar woont hij op zichzelf. In het begin was dat lastig: de verzorging en de warme maaltijd schoten er vaak bij in. Hij wist zich ook geen raad met de rekeningen die hij kreeg. Nu krijgt hij wekelijks begeleiding die hem helpt een lijstje te maken van wat hij iedere dag moet doen. Daardoor is zijn leven aardig op orde. Zijn familie helpt hem met zijn administratie en zorgt dat hij niet de hele dag achter de computer zit, maar ook nog eens buiten komt.

Sascha heeft geen gemakkelijke jeugd gehad. Door problemen thuis kwam hij al jong in pleeggezinnen terecht. Op school kon hij nooit goed meekomen. Hij ging steeds meer spijbelen en kreeg 'foute vrienden'. Hij kwam in aanraking met drugs en raakte verslaafd aan heroïne. Om te kunnen gebruiken had hij veel geld nodig. Wat begon met winkeldiefstallen ging van kwaad tot erger. Op z'n 16^e kwam hij in jeugddetentie. Op een gegeven moment had hij zijn leven weer op de rails: een vriendin, een huurhuis en een baantje in een snackbar. Maar door woedeaanvallen hield de relatie niet lang stand. Door veel op afbetaling te kopen kon hij zijn huur niet meer betalen en belandde hij op straat. Via een maatschappelijke werker in de verslavingszorg is voor het eerst serieus aandacht besteed zijn verstandelijke beperking. Hij woont inmiddels in een begeleide woonvorm en heeft psychiatrische behandeling om te leren omgaan met zijn driftbuien.

Gevolgen IQ-maatregel

Gevolgen voor gemeenten	Er zal waarschijnlijk een groter beroep op de Wmo worden gedaan door mensen met een lichte verstandelijke beperking. Het is een lastig bereikbare groep omdat ze niet altijd zelf hulp vraagt. In een vroeg stadium contact zoeken is belangrijk om overlast, criminaliteit en een groter beroep op schuldhulpverlening te voorkomen. Gemeenten krijgen hiervoor extra middelen.
Gevolgen voor cliënten	De AWBZ-zorg voor verstandelijk gehandicapte cliënten met een IQ tussen 70 en 85 komt te vervallen. Zij kunnen een beroep doen op de Wmo. Het is mogelijk dat gemeenten alternatieven gaan bieden of dat het beroep op hun sociale netwerk groter wordt. In een gesprek met de gemeente kunnen cliënten aangeven wat ze nog zelf kunnen, wat hun omgeving voor hen kan doen en welke ondersteuning ze van de gemeente nodig hebben.
Gevolgen voor zorgaanbieders	Zorgaanbieders verliezen een deel van de cliënten met een verstandelijke beperking. Zij kunnen wellicht nieuwe afspraken maken met gemeenten om zorg te blijven bieden.
Gevolgen voor welzijns-, vrijwilligers- en belangenorganisaties	Welzijns-, vrijwilligers- en belangenorganisaties wacht de taak om alternatieven te zoeken om de groep op te vangen. Advies is om deze alternatieven aan de gemeente voor te leggen. Mogelijk neemt het beroep op vrijwilligers in zorg- en welzijn toe.
Gevolgen voor mantelzorgers	Een deel van de betaalde zorg voor verstandelijk gehandicapten komt te vervallen. Mantelzorgers zouden moeten informeren of de gemeente alternatieven biedt en bekijken wat andere mensen uit de sociale omgeving van de cliënt kunnen betekenen.

Ook over de andere veranderingen in de AWBZ heeft Arcon aparte sheets uitgebracht, zie www.arcon.nl